ЦЕНТЪР ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И ВЪЗПИТАНИЕТО

НАРЪЧНИК ЗА УЧИТЕЛИ

Общи стандарти на постиженията по майчин език
за края на първи цикъл на началното образование и възпитание
за учебен предмет

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Република Сърбия

Институт за оценка на качеството
на образованието и възпитанието

Общи стандарти на постиженията в обучението по майчин език за края на първия цикъл на началното образование и възпитание за учебен предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

НАРЪЧНИК ЗА УЧИТЕЛИ

Белград, 2020

Издавач /издател:

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, Београд

Аутори/автори:
Милан Миланов, професор разредне наставе
Вене Божилов, професор разредне наставе

ISBN 978-86-80742-49-6

СЪДЪРЖАНИЕ

Общи стандарти на постиженията 3

1. Общи междупредметни компетенции..... 6

2.1.ЕЗИК

2.2. ЛИТЕРАТУРА

2.3.ЕЗИКОВА КУЛТУРА

2.2.1.Общ преглед за реализацията на обучението в областта на литературата

3.Предметни компетенции 16

4..Примери и задачи 19

5.Прилагане на образователните стандарти в учебния процес – планиране,

преподаване и оценяване на постиженията на учениците 42

6.Литература 44

Ръководство за учителя

Общи стандарти за постиженията за края на първия цикъл на началното образование и възпитание в обучението по БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

ОБЩИ СТАНДАРТИ НА ПОСТИЖЕНИЯТА

Относно концепцията за образователните стандарти

В образователната система на Република Сърбия, съгласно разпоредбите на Закона за основите на образователната система (член 10, параграф 1 - "Служебни известия на РС", № 88/17, 27/18 - друг закон, 10/19 и 6/20), предвидено е да се дефинират няколко групи стандарти[1], включително стандарти за постиженията на учениците. Общите стандарти за постижения в края на първия цикъл на начално образование по български език са преработени (Служебни известия на РС, № 85/2020 от 16 юни 2020 г.).

Процесът на изготвяне на стандарти

Стандартите са разработени от специални работни групи. Членовете на работните групи бяха избрани да включват учители, университетски преподаватели по определени предмети, педагози, психолози и експерти от Института за оценка на качеството на образованието (Институт за оценка на качеството на образованието) и Института за подобряване на образованието. и образование). При разработването на стандартите работните групи и Институтът са получили подкрепата на експерти от проекта „Подкрепа за осигуряване на качеството на системата на заключителните изпити на национално ниво в началното и средното образование“ („Подкрепа за осигуряване на качеството на системата на заключителните изпити на национално ниво в началното и средното образование“).

Стандартите за края на първия цикъл на началното образование се основават на компетентности[2], които трябва да позволят на учениците да отговорят успешно на различни житейски предизвикателства в различни житейски ситуации (образователни, социални, културни, междуличностни, практически и др.). За да бъдат компетентни да отговорят успешно на такива предизвикателства, учениците трябва да придобият и използват различни форми на знания, умения и нагласи, т.е. те трябва да развият компетентности, основани на знанието. Следователно стандартите трябва да описват това, което учениците знаят и могат да правят на различни нива на развитие на компетентността, т.е. стандартите измерват нивото на определена компетентност, което се постига в края на първия цикъл на началното образование.

За всяка компетентност са определени три стандарта (нива на постижения) - основен, среден и напреднал. Всеки стандарт (ниво) определя знанията, уменията и

[1] Стандартите за образование и възпитание са подбор от норми, въз основа на които се оценява качеството в системата на образованието и възпитанието.

[2] Ключовите компетенции са подбор от интегрирани знания, умения и навици, които са необходими на всеки индивид за лична реализация и развитие, включване в социалния живот и заетост.

нагласите, които учениците трябва да притежават, както и с какви предизвикателства могат да се справят (носят), за да отговорят на този стандарт (ниво). Трите стандарта (нива) са кумулативни и са вградени един в друг. Следователно учениците на напреднало ниво отговарят на изискванията и на трите нива.

Основното ниво на стандартите определя нивото на постижения в определени компетенции (знания, умения и нагласи), които студентът трябва да притежава, за да участва активно и продуктивно в различни области на живота (личен, семеен, образователен, социален ...).

Междинното ниво на стандартите определя нивото на постижения в определени компетентности (знания, умения и навици), които ученикът трябва да притежава, за да може успешно да продължи образованието си във втория цикъл на задължителното начално училище.

Напредналото ниво на стандарти определя нивото на постижения в определени компетенции (знания, умения и навици), които ученикът трябва да притежава, за да продължи успешно обучението във втория цикъл на задължителното начално училище и да постигне изключителни резултати в област, за която тези компетенции са особено важни.

Ключови термини - стандартна структура

Стандартите за компетентност описват на кои специални предизвикателства с постепенна сложност учениците могат да отговорят на определено ниво на компетентност (основно, средно и напреднало).

Общите и междупредметните компетенции представляват описание на тези компетентности, които се основават на интегрирането на различни знания и умения, които се развиват в рамките на различни предмети и въз основа на учебната програма.

Общата предметна компетентност е описание на това, което учениците знаят и могат да направят въз основа на образованието, което придобиват в рамките на отделен предмет. Общата предметна компетентност описва крайната цел на изучаването на даден предмет.

Конкретните предметни компетентности представляват описание на специфични способности на ученика, които му позволяват да развие общи предметни компетентности.

Стандартите се използват за оценка на постиженията на учениците в развитието на определени компетенции. Стандартите определят очакванията по отношение на постиженията на учениците на различни нива на развитие на компетентността. Стандартите също служат като критерии за оценка. Те се определят като а) „декларации за стандарти“ и б) „стандарти за компетентност“ (вж. определенията по-долу).

Примери:

• Ученик, който отговаря само на основния стандарт, е в състояние да разпознава литературни жанрове (приказка, басня, история, песен, пиеса и детски роман) и да прави разлика между устна и авторска литература.

• Ученик, който отговаря на напреднало ниво стандарти назовава литературни жанрове (приказка, басня, разказ, стихотворение, пиеса и детски роман) и изказва основните им характеристики и интерпретира разликите между устната и авторската реч и обосновава своите възгледи с доказателства.

Самия стандарт определя конкретни знания, умения или нагласи, които учениците трябва да придобият в определена област на преподаване (домейн), на определено ниво на стандарти.

Примери:

• Ученикът може да преразкаже съдържанието на прочетена книга, гледана пиеса или филм и т.н.

• Ученикът знае как да реши уравнението.

Резултатите[3] определят очакваните резултати от обучението, те са това, което се постига по време на учебния процес. Резултатите за всяка година на обучение се определят въз основа на общи и интердисциплинарни компетенции и стандарти за постижения.

Връзка между стандарт и учебна програма

В нашата образователна система програмите за преподаване и обучение съдържат учебни цели, крайни резултати, които са гръбнакът на програмата, която е разделена на няколко области / теми (литература, език, езикова и медийна култура) и списък на учебното съдържание (задължително и избираемо). Така дефинираната учебна програма представлява естествена връзка между стандартите и крайните резултати, дефинирани в учебната програма, което е очевидно, а учителите, планиращи обучението, ориентирано към резултатите, няма да имат много съмнения относно мястото на стандартите в учебния процес.

Именно, стандартите са измервателни уреди, чието използване дава възможност да се определи какво е разработено и постигнато и до каква степен. Следователно е важно учителят, който вече планира работата, да спазва стандартите, които описват критическите знания и умения, предлагани от определени научни области, и са необходими на учениците не само във формиращ смисъл, но и за да разберат по-добре света около тях, тяхното поведение, тяхната роля и позиция в него.

Това, от което учителят трябва да се ръководи в своята работа, са предимно специфични за предмета и специфични предметни компетентности, които всъщност представляват отговора на въпросите: „Защо ученикът има нужда от този предмет? Какво ще може той от наученото по този предмет да приложи в живота си, извън образователната ситуация или по време на по-нататъшното си образование, и да го направи успешно?“ Компетентностите започват да се изграждат по време на учебния процес, но най-важното е, че те излизат на преден план, когато ученикът напусне учебния процес. Стандарти за постижения дават отговор на въпроса: "До какво ниво, основно или напреднало, трябва да придобие ученик знания, умения и навици, за да завърши успешно образователния процес в рамките на основното образование?" И накрая, тъй като всички ученици трябва да развият общи и междупредметни компетентности и всички предмети трябва да допринесат за това, учителят трябва да признае приноса за развитието на тези компетентности във всеки предмет и да има предвид този факт при планирането.

[3] Резултатите от образованието и възпитанието са ясни изявления за това, което се очаква учениците да знаят, разбират и могат да покажат или направят след завършване на подходящото ниво на образование и възпитание.

И крайните резултати и компетентностите подлежат на измерване, като се използват стандартите. Прилагането на стандартите е един от начините да не се спекулира какво наистина е постигнато в образователния процес, а да се измери. Измерването, базирано на стандарти, осигурява изобилие от обратна връзка за качеството и развитието на образователната система и тази обща картина по специфичен начин се изгражда от работата и резултатите на всяко училище, всеки учител и всеки ученик.

Общи и междупредметни компетенции

Учебните програми на общообразователните предмети в Сърбия, както в началното, така и в средните училища, досега са определяли образователни цели за отделни предмети, но не и на равнище компетентности като резултати от обучението, които се формират и подкрепят от съвместна работа на няколко отделни училищни дисциплини. Предишната практика познава координираната и едновременна работа на две или повече дисциплини при възприемането на една тема (междупредметна връзка). Този документ дефинира нови области, свързани с личностното, професионалното и социалното развитие и функционирането на индивида, в които компетентността се придобива чрез гъвкава и динамична интеграция и прилагане на предметните знания.

Връзка между отделните предмети и общите и междупредметните компетенции

Ориентирането на образователния процес към общи и междупредметни компетенции не означава въвеждане на нови предмети или допълнителни часове / учебни часове, тематично посветени на определена компетентност, а включване на общите и междупредметни компетенции в различни предмети. Това се постига по няколко начина.

Първо, предметните резултати се определят по такъв начин, че чрез тях да се установи връзка с общите и междупредметни компетенции. С други думи, предметните знания и умения, базирани на тези знания, в допълнение към строго предметните, се определят в контекста на общите и междупредметните компетенции. Постигането на такива дефинирани резултати води до развитие на общи и междупредметни компетенции. Така зададените резултати от предмета, които се определят за всяка година / клас, в който се преподава предмета, също очертават пътя на развитие на общите и междупредметни компетентности. Важно е да отбележим, че реализацията на резултата от един предмет може да допринесе за развитието на няколко общи и междупредметни компетенции, и че развитието на една от тях може да подкрепи повече резултати от предмета.

Второ, за развитието на общи и междупредметни компетентности допринася и развитието на предметните компетентности, тъй като предметните компетентности трудно могат да бъдат напълно отделени от общите. Колкото и да са конкретни, предметните компетентности не могат да бъдат обяснени правилно, ако те не допринасят за по-успешното учене и живот на ученика.

Как се развиват компетентностите?

Основната промяна, донесена от насочването върху общите и междупредметни компетенции и компетенциите като цяло, се отразява в по-динамична и ангажирана комбинация от знания, умения и навици, свързани с различни реални контексти, които изискват тяхното функционално приложение. Това се постига чрез сътрудничество и координиране на дейности в рамките на множество предмети и чрез иновации в начина, по който се работи час. Всеки час е възможност за работа по междупредметни компетенции, а средата, която ги подкрепя, включва:

• Поставяне на учениците в ситуации, които изискват едновременното използване на предметни и междупредметни компетенции. Това винаги се случва, когато очакваме учениците да прилагат някои знания в ситуации, които не са реплики или прости модификации на ситуацията, в която знанията са възприети, а нови, различни ситуации.

• Изследователски дейности и създаване на нови продукти, обучение по проекти.

• Работа в екип и разделяне на ролите в рамките на сложни задачи, които могат да бъдат реализирани само чрез сътрудничеството на различни роли и множество участници, така че всеки участник да развива лична отговорност към задълженията.

• Тематично планиране на преподаването (за предпочитане няколко предмета едновременно), което разчита на използването на ресурси и признаване на нуждите на местната среда.

Преподаването, насочено към развиване на компетентности, изисква сътрудничеството и съвместната работа на учителите.

Тематичното и интегративно обучение, което включва различни форми на съвместна работа, при което се отварят въпроси и проблеми, планират и изпълняват малки проекти и др., представлява естествена среда за развитие на всички ключови компетенции. В такива часове учениците учат в рамките на конкретни дейности, вместо да получават и запомнят информация, да се справят с реални, автентични въпроси и проблеми, да надхвърлят отделни предмети, да свързват разнообразни знания и умения и по този начин в същото време да ги усъвършенстват и да ги правят подходящи за бъдещото обучение и за справяне в реални ситуации.

Какви компетенции са ключови за образованието?

Работата по общи и междупредметни компетенции не е конкурентна на работата по съдържание и компетенции, които са пряко свързани с конкретни предмети. Напротив, междупредметните компетенции представляват стъпка напред в разбирането на материала и прилагането на наученото, а отговорността за тяхното развитие е на всички учители и учебни предмети. Това означава, че подкрепата за общи и междупредметни компетенции изисква съвместно планиране на ниво училищни екипи, прилагане на интерактивни и активни форми на обучение, както и по-голяма автономност на училищата и учителите при реализирането на крайните резултати.

Основният критерий за подбор на общи и междупредметни компетенции е, че те са потенциално подходящи и полезни за всички, както и хармонизирани с етични, икономически и културни ценности и конвенции в обществото. От гледна точка на индивида, общите и междупредметни компетенции позволяват интеграция в различни

социални контексти и мрежи, включително тези, които не познаваме сега, като същевременно изграждат автономност в преценката и вземането на решения.

Общите междупредметни компетенции за края на задължителното начално образование в Република Сърбия са:
1) учебна компетентност
2) отговорно участие в демократично общество
3) естетическа компетентност
4) комуникация
5) отговорно отношение към околната среда
6) отговорно отношение към здравето
7) предприемачество и насока върху предприемачеството
8) работа с данни и информация
9) решаване на проблеми
10) сътрудничество
11) цифрова компетентност.

1. Компетентност за учене през целия живот

Личното и професионално развитие на индивида почива предимно на неговата способност да управлява по време на обучението. Ученикът трябва да може да започне да учи, да избира учебни стратегии и да проектира контекста, в който се учи, да наблюдава и контролира напредъка по време на обучението, да управлява ученето според намеренията и целта, която има. Ученикът намира и приспособява нови знания и умения, използвайки предишно обучение и извънкласен опит. Той е наясно с учебния процес, възможностите и трудностите в ученето; той преодолява трудностите и е упорит в ученето. Той прилага знания в различни ситуации в зависимост от естеството на ситуацията и собствените си цели.

• Ученикът планира времето за обучение, организира и управлява учебния процес.

• Активно изгражда знания; забелязва структурата на учебното съдържание, активно разграничава известното от неизвестното, важното от по-малко важното; обобщава и обяснява основните идеи.

• Ефективно използва различни учебни стратегии, приспособява ги към естеството на учебното съдържание и учебните цели.

• Познава различни видове текстове и избира подходяща стратегия за четене.

• Разграничава факти от интерпретации, нагласи, убеждения и мнения; разпознава и оформя факти за дадена теза, разграничава фактите според силата и важността.

• Оценява собствения успех в обучението; разпознава учебните затруднения и знае как да ги преодолее.

2. Комуникация

Ченикът владее различни форми на комуникация и ги използва по подходящ и конструктивен начин, когато общува в частен, обществен, образователен и професионален контекст. Ученикът приспособява начина и средствата за комуникация към характеристиките на ситуацията (цел и предмет на комуникация, комуникационни способности и характеристики на комуникационния партньор и др.). Използва по подходящ и творчески начин концепциите, езика и стила на комуникация, които са специфични за различни научни, технически и художествени дисциплини. В комуникацията с другите той изразява себе си (своето мнение, чувства, нагласи, ценности и идентичност) и постига целите си положително, конструктивно и аргументирано, като уважава и оценява другия. Критично оценява съдържанието и начина на комуникация в различни комуникационни ситуации. Ученикът има развито съзнание за важността на положителната и конструктивна комуникация и активно допринася за насърчаване на култура на диалог в общностите, към които принадлежи.

• Активно допринася за насърчаване на култура на диалог, зачитане и подхранване на многообразието и зачитане на основните комуникационни принципи.

• Ученикът познава особеностите на различните форми на комуникация (устна и писмена, пряка и непряка комуникация, например по телефон, интернет).

• Ясно изразява определено съдържание, устно и писмено, и го приспособява към изискванията и характеристиките на ситуацията: зачита жанровите характеристики, времетраенето, целта на презентацията и нуждите на аудиторията.

• Уважава събеседника - реагира на съдържанието на комуникацията, а не на лицето на събеседника; идентифицира позицията (гледната точка) на събеседника и оценява пригодността на аргументацията и контрааргументацията за тази позиция.

• В ситуация на общуване изразява своите нагласи, мнения, чувства, ценности и идентичност положително, конструктивно и подкрепено с факти, за да постигне целите си и да разшири разбирането за света, другите хора и общности.

• Ученикът използва подходящ и разнообразен език и стил на общуване, които са специфични за определени научни, технически и художествени дисциплини.

3. Работа с данни и информация

Ученикът разбира значението на използването на сигурни за работа данни, вземане на решения в ежедневието. Използва знания и умения от различни теми, за да представя чете и интерпретира данни, използвайки текст, цифри, диаграми и различни аудио-визуални форми. Ученикът използва различни източници на информация и данни (библиотеки, медии, интернет, лична комуникация и др.) и критично разглежда тяхната точност и валидност. Ефективно намира, подбира и интегрира важна информация от различни източници.

• Знае, че за да се разберат събитията и да се вземат съответни решения е необходимо да има подходящи и точни данни.

• Сравнява различни източници и методи за получаване на данни, оценява тяхната точност и идентифицира възможни причини за грешки.

• Използва таблично и графично показване на данни и чете, интерпретира и прилага показаните данни.

• Използва информационни технологии за съхранение, представяне и основна обработка на данни.

• Разграничава данните от тяхната интерпретация, знае, че едни и същи данни, в зависимост от контекста, могат да имат различни интерпретации и че интерпретациите могат да бъдат пристрастни.

• Разбира разликата между публични и частни данни, знае какви данни могат да бъдат получени от компетентни институции и използва основните правила за поверителност на данните.

4. Дигитална компетентност

Ученикът може да използва различни налични средства в областта на информационните и комуникационни технологии (устройства, софтуерни продукти, електронни комуникационни услуги и услуги използвани в електронните комуникации) отговорно и критично, за да постигне ефективно целите и задачите в ежедневието, училището и бъдещата работа. Той познава основните характеристики на наличните информационни и комуникационни технологии (оттук нататък: ИКТ) и възможностите за тяхното приложение в ежедневието, работата и образованието, както и тяхното въздействие върху живота и работата на индивидите и общностите. Имайки предвид целта на поставените цели и задачи, той избира подходящия ИКТ инструмент и го използва отговорно и креативно в дейностите, които провежда (комуникация; сътрудничество; участие в живота на общността; учене; решаване на проблеми; транзакция; планиране, организация и управление на независими и съвместни дейности, създаване, организация, обработка и обмен на информация), като същевременно се приспособява подходът за решаване на проблеми към технологичните възможности. Когато използва ИКТ, той осъзнава рисковете за своята и чужда безопасност и благополучие и като действа отговорно, предпазва себе си и другите от нежелани последици.

• Знае как да търси, оценява уместността и поверителността, анализира и систематизира информацията в електронна форма, използвайки подходящи ИКТ инструменти (устройства, софтуерни продукти и електронни услуги).

• Той се изразява в електронна форма, като се използват подходящи ИКТ средства, включително мултимедиен израз и изразяване на елементи от формално дефинирани нотации, характерни за използваните ИКТ средства (например адрес, заявки, команди, формули, процедури и др., Изразени в съответния запис).

• С помощта на ИКТ той знае как да представя, организира, структурира и форматира информацията ефективно, използвайки възможностите на даден ИКТ инструмент.

• Когато решава проблеми, той / тя знае как да избере подходящи ИКТ ресурси, както и да приспособи начина за решаване на проблемите към възможностите на тези ИКТ ресурси.

• Ефективно използва ИКТ за комуникация и сътрудничество.

• Признава рисковете и опасностите от използването на ИКТ и действа отговорно в това отношение.

5. Решаване на проблеми

Ученикът ангажира своите индивидуални способности (знания от различни предмети, опит, придобит извън училище, както и интелектуални, емоционални и социални способности) и други налични ресурси (различни източници на информация, инструменти, книги, опит на други ученици, учители и други). от училищната и извънкласната среда и др.), избирателно и целенасочено ги използва, упорства в решаването на проблеми и намира / измисля ефективно решение за ясно или относително ясно дефинирани проблемни ситуации, за които няма очевидно решение и които възникват по време на обучение и участие в училищния живот.

• Разглеждайки проблемната ситуация, ученикът идентифицира ограниченията и съответните характеристики на проблемната ситуация и разбира как те са свързани помежду си.

• Ученикът намира / проектира възможни решения на проблемната ситуация.

• Ученикът сравнява различни възможни решения на дадена проблемна ситуация, използвайки съответни критерии, знае как да обясни предимствата и недостатъците на различните решения и да избере по-добро решение.

• Ученикът подготвя приложението на избраното решение, следи неговото приложение в съответствие с нови знания, които придобива по време на прилагането на даденото решение и успява да реши проблемната ситуация.

• Ученикът оценява прилагането на конкретно решение, идентифицира неговите положителни и негативни страни и формулира препоръки за бъдещ опит със същите или подобни проблемни ситуации.

6. Сътрудничество

Ученикът може да участва в сътрудничество с други хора или като член на група за съвместно решаване на проблеми или за изпълнение на съвместни проекти. Участва в съвместни дейности конструктивно, отговорно и творчески утвърждавайки духа на взаимно уважение, равенство, солидарност и сътрудничество. Активно, аргументирано и конструктивно допринася за работата на групата във всички фази на груповата работа: формиране на група, формулиране на общи цели, договаряне на правила за съвместна работа, формулиране на оптималния начин за постигане на общи цели въз основа на критично обмисляне на различни предложения, разделяне на ролите и отговорностите. определени дейности, наблюдение на съвместната работа и хармонизиране на постигнатите споразумения с нов опит и знания, придобити по време на съвместна работа и сътрудничество. В процеса на преговори той знае как да изрази своите чувства, убеждения, нагласи и предложения. Подпомага другите да изразяват своите виждания, приема, че различията във възгледите са предимство на груповата работа и уважава другите, които имат различни виждания. В сътрудничество с други той се застъпва решенията да се вземат съвместно въз основа на аргументи и приети правила за съвместна работа.

• Допринася конструктивно, аргументирано и творчески за работата на групата, хармонизиране и постигане на общи цели.

• Допринася за споразумението за правилата за съвместна работа и се придържа към тях по време на съвместна работа.

• Активно слуша и задава съответни въпроси по отношение на събеседниците и сътрудниците, а дискусията се основава на аргументи.

• Допринася конструктивно за разрешаване на различията в мненията и нагласите, като същевременно зачита другите като равнопоставени членове на групата.

• Ангажира се с изпълнението на ангажименти в рамките на груповата работа отговорно, упорито и разнообразно.

• Участва в критичен, аргументиран и конструктивен преглед на груповата работа и допринася за подобряването на същата.

7. Отговорно участие в демократично общество

Ученикът е способен активно, компетентно, критично и отговорно да участва в училищния живот, общностите, към които принадлежи, както и в по-широкото демократично общество, воден от правата и отговорностите, които има като член на общността и като гражданин. Той приема и уважава другите като автономни и също толкова ценни личности. Чрез своите дейности в общността той допринася за защитата и зачитаането на правата на човека и малцинствата, хуманистичните ценности и основните демократични ценности и принципи. Той използва правото да избере културата и традицията, които ще зачита и разпространява, като зачита правото на другите да зачитат и разпространяват различни култури и традиции.

Той зачита равенството на различните общности и техните традиции и идентичност. Той има предвид по-специално възможната маргинализация или дискриминация на собствените си или други общности и активно изразява солидарност с тези, които са били дискриминирани или маргинализирани. Той знае как да общува с другите, за да се ангажира, толерантно, аргументирано и критично да представлява определени възгледи, интереси и политики, като зачита правата на тези, които представляват противоположни инициативи, както и правила и процедури за вземане на решения.

• Участва активно в живота на училището и общността, като зачита другите участници като еднакво ценни автономни лица и техните човешки и малцинствени права и като се противопоставя на различни форми на насилие и дискриминация.

• Утвърждава духа на толерантност, равенство и диалог чрез своите дейности в училище и общността.

• Критично и аргументирано участва в разглеждането на отворени въпроси, от които се интересува, като зачита различията в мненията и интересите и прави личен принос за постигане на споразумение.

• Има чувство за принадлежност към определени културни общности, местната общност, региона, в който живее, държавата и международните организации, в които участва Сърбия.

• Потвърдително изразява своята идентичност и зачита различни култури и традиции и по този начин допринася за духа на междукултуралност.

• На избори той / тя знае как да избере политически идеи и програми, които смята, че допринасят по най-добрия начин за реализирането на лична и социална изгода и зачита правото на другите на различен избор.

• Застъпва се за солидарност и участва в хуманитарни дейности.

8. Отговорно отношение към здравето

Ученикът събира информация по теми, свързани с риска, запазването и подобряването на психофизичното здраве. Преценява съответните обстоятелства и, ако е необходимо, взема решения и / или участва в дейности, важни за профилактиката и здравето на заболяванията. Той е наясно с всички измерения на здравето (физическо, психическо, социално и емоционално здраве). Познава факторите, които допринасят или застрашават здравето и последиците от тяхното въздействие върху човек, група или общност. Чрез поведението си като индивид и като част от различни групи и общности, той насърчава здравето, защитата на здравето и формите на здравословен начин на живот.

• Познава основните съставки на храната и промени, които влияят върху нейното качество; разбира значението на правилното хранене и адекватната обработка на храната за поддържане на здравето.

• Познава характеристиките на основните инфекциозни заболявания, техните причини и мерки за превенция.

• Разбира значението на лекарствата и правилния начин за използването им за поддържане на здравето.

• Познава възможните последици от консумацията на тютюн, алкохол и други психоактивни вещества.

• Избира начин на живот, имайки предвид силните страни и рисковете на този избор (напр. активен спорт, вегетарианска диета).

• Може да окаже първа помощ.

9. Отговорно отношение към околната среда

Отговорното отношение към околната среда предполага познаване и непосредствен опит на природата; признавайки значението, което природата има за поддържането на живота на Земята; разбиране на взаимоотношенията на живия свят, природните ресурси и климатичните условия за поддържане на живота; опазване на неговото разнообразие, екологични местообитания и климатични условия; активно участие в отглеждането на здрави общности. Ученикът знае как човешките дейности могат да подобрят или застрашат околната среда и устойчиво развитие. Той е готов да се включи в дейности, насочени към опазване на средата, в която живее, работи и се учи.

• Разбира концепцията за здравословна и безопасна среда (вода, въздух, почва) за човешкия живот и е готова да се включи активно в защитата и подобряването на качеството на живот в общността.

• Показва разбиране и готовност да се ангажира с опазването на природата и управлението на ресурсите, за да не застраши способността на бъдещите поколения да отговарят на техните нужди.

• Прави преценка на рисковете и ползите за околната среда и човешкото здраве от употребата на определени вещества и се отнася отговорно към тях (правилно съхранява и изхвърля отпадъците).

• Познава факторите, които влияят върху замърсяването на почвата, водата и въздуха, разбира и преценява последиците от тяхното използване.

• Признава предимствата и недостатъците от използването на различни енергийни източници.

• Разбира значението и ползите от рециклирането.

10. Естетична компетентност

Ученикът се запознава с културното наследство на общността, познанията за наследството и стойността на художествените и културнит произведения и тяхното значение за развитието на обществото. Естетичната компетентност отива една стъпка по-далеч от тази, към признаване на взаимоотношенията на различни форми и средства за художествено изразяване. Той осъзнава значението на естетическото в ежедневието, има критично отношение към използването и злоупотребата с естетиката. Ученикът се обучава да изразява своите наблюдения, чувства и идеи по отношение на художествените изрази в различни медии, придобива културни навици, изгражда свободни естетически критерии и предпочитания и прави преценка в съответствие с тях.

• Позитивно оценява приноса на културата и изкуството за развитието на човешката общност; той е наясно с взаимодействието на културата, науката, изкуството и технологиите.

• Показва чувствителност към естетическото измерение в ежедневието и има критично отношение към използването и злоупотребата с естетика.

• Има изградени предпочитания към художествени и културни стилове и ги използва, за да обогати личния опит.

• Свързва произведения на изкуството и културата с историческия, социалния и географския контекст на тяхното създаване.

• Умее да анализира и критично оценява произведения на изкуството, които представят различни стилове и периоди, както и произведения, които се отклоняват от характеристиките на доминиращите посоки.

• Оценява алтернативни форми на изкуство и изрази (субкултурни произведения).

11. Предприемачество и предприемаческа компетентност

Чрез обучение по предприемачество ученикът придобива организационни умения и способности, включително разнообразни междуличностни умения, организация на пространството и управление на времето и парите. Студентът се обучава в сложно планиране и вземане на решения, което включва спазване на множество условия едновременно. Той е в състояние да проектира проекти в съответствие с предварително зададените изисквания. Той знае как да се запознае с характеристиките на определени работни места и работни места, готов е да участва като доброволец и да използва различни възможности за натрупване на трудов опит.

• Ученикът разбира значението на личната ангажираност и проявява инициатива при запознаване с характеристиките на трудовата борса (изискванията на отделните работни места, начина на функциониране на институциите, позиционирането в света на бизнеса).

• Разбира принципите на работа на трудовата борса и разбира необходимостта от непрекъснато усъвършенстване в съответствие с развитието на пазара и изискванията на работодателите.

• Способен е да разпознава и представя съответно своите способности и умения („силни страни“); знае как да напише автобиография и мотивационно писмо.

• Умее да изразява и защитава своите идеи и да влияе на другите чрез развиване на уменията за публично говорене, преговори и разрешаване на конфликти.

• Способни да поставят съответни и реалистични цели чрез оценка и приемане на рисковете; планира и управлява ресурси (знания и умения, време, пари, технологии и други ресурси) и се съсредоточава върху постигането на целите.

• Умее да комуникира с работодатели; умее да преговаря; той е готов да практикува и доброволно да спазва споразуменията.

Как да наблюдаваме и оценяваме компетенциите?

В този документ общите и междупредметните компетенции се определят като задължителни, а очакваните резултати за всяка от компетентностите се определят само на основно ниво. Различните форми на формативно оценяване са най-подходящият начин за наблюдение на индивидуалния напредък на учениците и за насочване на по-нататъшното им развитие.

Този въпрос съдържа друг и по-важен въпрос: „Защо все още е необходимо да се оценяват постиженията в тези компетенции, както и напредъкът в тяхното развитие?“ Втория въпрос е по-важен по простата причина, че ученикът учи това, което знае, че ще бъде оценен по начина, по който знае, че ще бъде оценен.

От това следва, че съдбата на общите компетенции зависи една част от това дали те подлежат на нормално оценяване в училище или не. От друга страна е ясно, че естеството на общите компетенции е твърде сложно за относително ограничения обхват на традиционното оценяване в училище. По-логично е да наблюдавате, оценявате и проверявате развитието на компетентности, отколкото да ги оценявате по досегашния начин.

Някои правила и процедури в процеса на наблюдение и оценка на развитието на общите компетентности у учениците са:

• Развитието на компетентностите се наблюдава от учителите заедно с учениците.

• Учителите си сътрудничат и съвместно оценяват развитието на компетентности у своите ученици.

• Процесът на преценка на постиженията формиращ, а не обобщаващ.

• При оценяването се имат предвид различни примери, които уточняват развитието на компетентностите.

• важни са не само оценките на учителите, но и самооценките на учениците и оценките на връстниците.

• Отдава се значение на качествените, а не предимно на количествените данни и показатели.

• Оценката съдържа описание на силните и слабите страни на развитието на компетентността и предложения за по-нататъшно усъвършенстване, а не само преценка за нивото на развитие.

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Обща предметна компетенция

Ученикът умее да приложи основните си знания за книжовния българскии език и основните правила за анализ на литературно произведение; овладял е основните езикови дейности, свързани със слушането, говоренето, четенето и писането; умеее да състави писмени и устни текстове с различно съдържание, структура и предназначение; обогатява речниковия си фонд и го употребява активно, умее да избере художествени текстове от националното и световното културно наследство за индивидуално четене, които са подходящи за възрастта му; обича родния си език; познава и използва съвременните медии.

Основно ниво

Умее да говори правилно книжовния български език. Изслушва събеседника си, спазва основните правила за водене на разговор. Може да състави кратък устен и писмен текст с немного сложна структура. Овладял е основните техники на четене и разбира прочетеното. Умее да отговори на въпроси, свързани с определен текст и да открие основната информация в него. Прави разлика между книжовния български език и местния говор. Прилага съвременната норма на книжовния език при употребата на звуковете и формите на думите. Използва правилно лексиката от учебниците и литературата за извънкласно четене във всекидневната комуникация. Може да посочи кои са авторите на избраните произведения от задължителната учебна програма. Посочва разликите между авторските произведения и народното творчество. Открива основните елементи в структурата на художествените произведения, включени в задължителната учебна програма. Може да изрази впечатленията си от прочетеното.

Средно ниво

Успешно употребява съвременния български език. Умее да оформи езиково мнението си и да го изрази пред аудитория. Овладял е техниките на четене и разбита прочетеното. Чете и анализира с различна цел немного сложни литературни и друг вид текстове. Умее да изрази становището си за текста, който чете. Различава звуковете на езика, видовете думи в българския книжовен език и прилага определен брой граматически правила в устната и писмената си реч. Употребява правилно съвременната българска лексика в комуникацията.

Разглежда литературните произведения в житейски контекст. Умее да отдели съществените факти в текста. Анализира структурните елементи на литературния текст. Когато прави анализ, подкрепя мнението си с факти от литературния текст. Чете правилно и рецитира стихотворения. Подбира произведения за четене от детската литература. Използва медиите с различна цел (информиране, учене, забавление).

Напреднало ниво

Съставя устен и писмен текст. Чете и разглежда критически литературни и нелитературни текстове. Умее да оформи кратък текст в съответствие с целта на устното си изказване и прилага правоговорните правила на езика. Изразява своето мнение и становищата си за текста, като ги сравнява с мнението на останалите участници в комуникацията. Прави разлика между местния говор и книжовния

български език. Употребява правилно глаголните времена. Анализира думите според формата и значението им. Използва езика като една от възможностите за изразяване на мисълта. Чете, анализира и прави преценка на литературните произведения от задължителната учебна програма, както и на творбите за извънкласно четене. Самостоятелно открива проблемите в литературното произведение. Изразява мнението си за него и го свързва със личния си опит. Изразява уважението си към своята национална култура и културата на другите народи. Използва медиите с различна цел и се опитва да създаде медийни текстове. Посещава културни събития, подходящи за възрастта му.

Специфична предеметна компетенция Език
Основно ниво
Употребява книжовния български език в комуникацията. Прави разлика между него и местния говор. Прилага правилатана книжовния език за звуковете, формите на думите и изреченията. Използва правилно думите от учебниците и литературата за извънкласно четене в комуникацията. Слуша внимателно събеседника си и прилага основните правила за водене на диалог. Може да състави кратък устен или писмен текст с по-проста структура. Овладял е основните форми на писмената комуникация, необходими за всекидневна употереба. Прилага правописната норма в по-прости примери.

Средно ниво
Използва правилно книжовния български език в комуникацията. Използва в устното и писменото си общуване повече граматически правила, които се отнасят до звуковете, видовете думи и изречения. Прилага правописната норма. Оформя мнението си и го изразява устно. Съставя устен и писмен текст. Овладял е техниките на четене, чете с разбиране, отделя и анализира по-важните факти от текста.

Напреднало ниво
Прилага все повече правила за употребата на звуковата система, формите на думите и изреченията. Прави разлика между видовете думи, употребява правилно глаголните времена. Съставя устен или писмен текст за преживяванията си след прочита на литературната творба, както и за теми от ежедневието и света на фантазиите. Чете и критически анализира литературни и нелитературни текстове. Умее да оформи кратки текстове съответстващи на целта на изказването му и прилага все повече правописни правила. Изразява мнението и становищата си за текста, като ги сравнява с мнението на съучениците си. Говори ясно, като слуша внимателно събеседника си, уважавайки и мнението на другите. Разбира значението на думите в учебниците, извънкласната литература и всекидневното общуване и ги употребява правилно в определен контекст. Умее да използва учебните издания на правописния речник.

Специфична предеметна компетенция Литература

Основно ниво

Запознат е с основните характеристики на някои жанрове – разказ, приказка, стихотворение, гатанка, скоропоговорка, роман за деца. Отговаря на въпроси във връзка с описаното събитие, главния герой и ситуациите в литературното произведение. Умее да отговори на въпроси за избрано стихотворение. Самостоятелно открива темата на литературния текст. Умее да отдели главните части на прозаична творба: диалог, монолог, описание. Може да представи реда на събитията в творбата и да открие кои са главните и второстепенните герои. Умее да чете изразително литературни произведения. Прави разлика между художествен и някакъв друг вид текст.

Средно ниво

Самостоятелнно задава въпроси след прочитането на разказа и слуша отговорите на другите. Свързва героите с мястото и времето на действието. Прави характеристика на героите според външния им вид, поведението и речта им. Открива ритъма, римите и повторенията в стихотворната творба. Умее да преразкаже съдържанието на прочетено литературно произведение. Умее да представи последователността на събитията и да анализира образите на героите в разказа. Отделя онези части на текста, които са му направили най-силно впечатление (описание, реплика и др.). Преценява кои са положителните и отрицателните герои и какво е тяхното поведение в определена ситуация. Предлага на съучениците си заглавия на книги по свой избор.

Напреднало ниво

Обяснява поведението на героите и преценва събитията в литературното произведение. Обяснява преносното значение на даден израз или част от текста. Описва поетическите картини и открива персонификацията и ономатопеята. Може да разкаже съдържанието на текста от името на друг герой в него, да промени времето или мястото на действието в творбата. Умее да обясни мнението си за литературния текст. Води разговор със съучениците си за качествата на текста и открива основните житейски ценности. Посочва аргументи в полза на твърденията си. Използва учебни речници и детски енциклопедии.

Общи стандарти на постиженията – това са образователните стандарти за края на първия цикъл на задължителното образование за предмета **Български език,** *които съдържат стандартите на постиженията, разпределени в следните области:* ***Език, Литература*** *и* ***Езикова култура.*** *В рамките на всяка област са описани изискванията, дадени на три нива. В следващите описания се посочва какво знае ученикът и каква е степента на неговите способности на* ***основно ниво*** *във всяка област.*

1.1.Област ЕЗИК

1БЕ.1.1.1. С помощта на преподавателя може да направи разлика между книжовната норма на съвременния български език и местния говор, като използва подходящи за възрастта си устни и писмени текстове.

1БЕ.1.1.1.	Основно ниво
Отбележи буквата пред верния отговор: Български език, който се изучава в училище е: а) местен говор б) книжовен български език в) български език	
Решение	
б)	

1БЕ.1.1.2. Изговаря правилно гласните и съгласните в български език, умее да раздели на срички думи, които се състоят от два или три произносителни звукови комплекса.

1БЕ.1.1.2.	Основно ниво
Прочети изречението и допълни: *Иванчо решава задача.* а) Изречението е съставено от _____ думи. б) Думата *решава* има _____ букви. в) Думата *задача* има ____ срички.	
Решение	
а) три б) шест в) три	

1БЕ.1.1.3. Различава отдените видове думи в простото изречение (съществителни имена, прилагателни имена, местоимения, числителни имена и глаголи.

1БЕ.1.1.3.	Основно ниво
Денят не убивай Часът не губи Стягай се, учи се И тудът люби. *Петко Р. Славейков* Определи към коя част на речта принадлежат подчертаните думи. а) съществителни имена б) глаголи в) прилагателни имена	
Решение	
б)	

1БЕ.1.1.4. Може да определи граматическите категории на променливите думи (род и число на съществителни имена и лице, число и време – сегашно, минало свършено, минало несвършено и бъдеще – на глаголите).

1БЕ.1.1.4.	Основно ниво
В кое време са глаголите в изречението? *Буря <u>вълнуваше</u> в гората и <u>огъваше</u> до земята младите дръвчета.* Ангел Каралийчев, *Училището зове* а) сегашно време б) минало време в) бъдеще време	
Решение	
б)	

1БЕ.1.1.5. Прави разлика между простите и сложните изречения въз основа на броя на сказуемите в тях.

1БЕ.1.1.5.	Основно ниво
Отбележи буквата пред простото изречение. а) Излезни пред дъската и разкажи приказката! б) Щурецът цяло лято свиреше.	
Решение	
б)	

1БЕ.1.1.6. Определя вида на простите изречения по цел на изказването (съобщителни, въпросителни, подбудителни и възклицателни), както и според отношението им към действителността (потвърдителни и отрицателни).

1БЕ.1.1.6.	Основно ниво
Сложи съответен знак в края на изречението. а) Надежда пише четливо б) Ех, каква лъжа в) Кой е без домашно	
Решение	
а) Надежда пише четливо. б) Ех, каква лъжа! в) Кой е без домашно?	

1БЕ.1.1.7. Запознат е с понятията антоними, синоними, гальовни думи, които открива въз основа на познати думи.

1БЕ.1.1.7.	Основно ниво
Намери гальовната дума в следното изречение. *Котката се грижеше за своите котенца.* Отговор: _____	
Решение	
Отговор: котенца	

1БЕ.1.1.8. Открива значението на думите и фраземите, които се използват във всекидневната комуникация (вкъщи, в училище и др.)

1БЕ.1.1.8.	Основно ниво
Коя от думите не е сродна с останалите? а) сметало б) смятам в) пресметна г) смет д) сметка	
Решение	
г) смет	

2.1. Област ЕЗИК

1.БЕ.2.1.1. Има знания за основните европейски езикови групи и за мястото на българския език в славянското езиково семейство. Има знания и умее да разпознава основните функционални стилове (книжовен, научен, административен, публицистичен и разговорен.

1БЕ.2.1.1.	Средно ниво
Какъв е стилът на текста? Отбележи буквата пред верния отговор *Абе, гледам го – нищо човек, пък мобифонът му на кръста, якето му – кожено, а и колата му е кола, не е картон.* а) официален б) научен в) художествен г) разговорен д) публицистичен	
Решение	
г) разговорен	

1.БЕ.2.1.2. Умее да определи мястото на ударението в думите; може да раздели думата на срички и прилага това когато пренася думите на нов ред; умее да разделя съгласните звукове по беззвучност/звучност и по твърдост/мекост.

1БЕ.2.1.2.	Средно ниво
Как ще пренесеш част от думата на нов ред? планина - _____	
Решение	
а) пла-нина; б) плани-на	

1.БЕ.2.1.3. Има знания за видовете променливи думи и техните граматически категории (род, число, лице), знае кои са основните глаголни времена (сегашно, минало свършено, минало несвършено и бъдеще време); има знания за словообразуването (представка, корен, основа на думата, наставка, окончание), които прилага в по-прости примери.

1БЕ.2.1.3.	Средно ниво
Прочети откъса от стихотворението „Великденски помагачи“ – Елисавета Багряна и определи глаголите. Препиши ги. *Станаха рано децата* *да боядисат яйцата.* *Мама боите размива,* *всекиму в канче налива.* _____, _____, _____, _____	
Решение	
станаха, боядисат, размива, налива	

1.БЕ.2.1.4. Умее да направи синтактичен анализ на по-прости изречения – прости двусъставни и прости разширени. Запознат е с основните видове подчинени изречения.

1БЕ.2.1.4.	Средно ниво
Подчертай подлога и сказуемото в следното изречение. *Ана и Горан написаха приказка.* подлог: _____ сказуемо: _____ допълнение: _____	
Решение	
подлог: Ана и Горан сказуемо: написаха допълнение: приказка	

1.БЕ.2.1.5. Може да състави прости изречения по опредлен модел – без или с второстепенни части.

1БЕ.2.1.5.	Средно ниво
Състави просто изречение по модела: подлог – сказуемо – допълнение _____	
Решение	
Христо хвърли топката. подлог – Христо, хвърли – сказуемо; топката – допълнение	

1.БЕ.2.1.6. Запознат е със значението на думите и някои фразеологизми, които среща в литературни и медийни текстове, предназначени за учениците в основното училище, и ги употребява правилно; знае какво представлява метафората като лексикален механизъм; използва речници и енциклопедии. Няма отрицателно отношение към чуждите думи и се учи да не ги употребява безразборно.

1БЕ.2.1.6.	Средно ниво
Прочети следния откъс от *Римско царство.* В началото се развива под влиянието на древногръцката архитектура и едва към края на първата република придобива собствен облик. Нов момент, който значително променя римската архитектура, е откриването на бетона през 1 в. пр.н.е. Новият строителен материал позволява по-голяма свобода на строене и така майсторите изработват първите колонади с редици само от декоративни колони. Бетонът се счита за едно от най-важните открития на римляните. Типичен елемент на римската архитектура са богато украсените мозайки. Кой израз означава *майстор:* а) никому шапка не сваля б) от нищо нещо прави в) като мехлем на рана е г) като брашнен чувал е д) в кърпа му е вързано	
Решение	
б) от нищо нещо прави	

3.1. Област ЕЗИК

1.БЕ.3.1.1. Може да опише самостоятелно особеностите на местния говор и да обясни разликата между него и български език, което го мотивира да овладее книжовната му норма.

1.БЕ.3.1.2. Умее да води самостоятелно разговор в съответствие с предварително дадена тема или на свободна тема, като спазва правилата на културното общуване.

1.БЕ.3.1.3. Слуша активно различни видове текст, като изразява мнението и становищата си за това, което е чул, и ги сравнява с мнението на съучениците си.

1.БЕ.3.1.4. Самостоятелно изговаря по-прости текстове в съответствие с предварително зададена цел.

1.БЕ.3.1.5. Самостоятелно съставя изречения и кратки текстове и функционално прилага научените правоговорни правила.

1.БЕ.3.1.6. Чете текстове с разбиране, умее да отдели частите на текста и важните факти от него, анализира основното значение на прочетения текст.

1.БЕ.3.1.7. Самостоятелно пише текстове с немного сложна структура, като се съобразява с предварително зададената цел и получателя на информацията.

1. Област ЕЗИК

1.БЕ.3.1.1. Може да опише самостоятелно особеностите на местния говор и да обясни разликата между него и български език, което го мотивира да овладее книжовната му норма.

1БЕ.3.1.1.	Напреднало ниво
Всред полето дъб вековен тихо клати китни клони а под него животворен извор сладостно ромоли. ..... Стиховете от стихотворението „Изворче“ на Стоян Дринов са написани на: а) местен говор б) книжовен български език	
Решение	
б) книжовен български език	

1.БЕ.3.1.2. Умее да води самостоятелно разговор в съответствие с предварително дадена тема или на свободна тема, като спазва правилата на културното общуване.

1БЕ.3.1.2.	Напреднало ниво
Решение	

1.БЕ.3.1.3. Слуша активно различни видове текст, като изразява мнението и становищата си за това, което е чул, и ги сравнява с мнението на съучениците си.

1БЕ.3.1.3.	Напреднало ниво
Решение	

1.БЕ.3.1.4. Самостоятелно изговаря по-прости текстове в съответствие с предварително зададена цел.

1БЕ.3.1.4.	Напреднало ниво
Решение	

1.БЕ.3.1.5. Самостоятелно съставя изречения и кратки текстове и функционално прилага научените правоговорни правила.

1БЕ.3.1.5.	Напреднало ниво
Напиши три различни въпроса, на които може да се отговори с изречението. *Ангел Каралийчев е роден в Стражица 1902 година.* Кой? _____ Къде? _____ Кога? _____	
Решение	
Кой е роден в Стражица 1902 година? Къде е роден Ангел Каралийчев? Кога е роден Ангел Каралийчев?	

1.БЕ.3.1.6. Чете текстове с разбиране, умее да отдели частите на текста и важните факти от него, анализира основното значение на прочетения текст.

1БЕ.3.1.6.	Напреднало ниво
Прочете внимателно текста и отбележи буквата пред вярното твърдение. НА ПЛАНИНА БЕСНА КОБИЛА ... Макар всичко наоколо да изглежда еднообразно, природата тук е много красива и приятна. Бесна Кобила има нещо особено, което я прави привлекателна за всеки посетител. От нея се открива широк кръгозор. Откриват се безброй красиви планински пейзажи. За окото на туриста се отваря широк поглед към дълбоки пропасти и към дивни планински върхове. На другата страна, откъм Босилеград, Бесна Кобила е стръмна и на много места – камениста. Тук, в една малка падина, лежи рудник „Благодат”. В този рудник се копае руда, която съдържа голям процент олово и цинк. Бесна Кобила е планина: а) в босилеградски край б) стръмна и камениста в) богата с въглища г) богата с руди на олово и цинк	
Решение	
Бесна Кобила е планина: а) в босилеградски край б) стръмна и камениста г) богата с руди на олово и цинк	

1.БЕ.3.1.7. Самостоятелно пише текстове с немного сложна структура, като се съобразява с предварително зададената цел и получателя на информацията.

1БЕ.3.1.7.	Напреднало ниво

Всеки от нас има свое любимо място. Това е мястото, където се чувства добре и сигурно, където е щастлив и доволен. То може да бъде близо или далеко, може да бъде истинско или измислено. Твоя задача е да ни опишеш *своето* любимо място така, че и ние да бъдем впечатлени, че сме били там.

За тази задача имаш 90 минути. За това време трябва да се определиш за какво ще пишеш, с колко и с какви детайли ще ни представиш своето любимо място за да ни най-добре обясниш защо ти е толкова драго. След това трябва да напишеш съчинение (разказ), повторно го прочетеш, провериш има ли грешки, поправиш грешките, които намериш (ако се налага, препиши своето произведение). Не забрави на произведението си да даеш заглавие.

Твоето произведение ще бъде оценено въз основа на това:

- колко е ясно (разбираемо) и смислово свързано;
- колко добре са подбрани детайлите, с които ни рисуваш своето любимо място;
- колко почиташ правописните правила.

Моля те, пиши четливо!

Успех!

Решение

Оценява се колко е ясен (разбираем) и смислово свързан текста, колко добре са подбрани детайлите, с които е рисувано и колко са почитани правописните правила.

1.2. Област ЛИТЕРАТУРА

Общ преглед на реализацията на обучението в областта на литературата

Литературата винаги е заемала специално място в живота на човека и нейното изучаване му позволява да разбере по-добре своето място в света. Благодарение на литературата човек се запознава със законите на човешкото общество и му помага да разбере по-добре човешката, а оттам и собствената си същност.

Литературата като творческа и езикова дейност е неразделна част от ежедневието, тя е художествено и социално творение, което има лична, национална, културна, социална и естетическа стойност.

При преподаването на литература най-важното е да се развие способността на учениците да четат литературни текстове с разбиране, да се насърчава любовта към четенето, да се изгражда чувство за красота и стойност, да се възпитава чувство и способност да се различава красивото от грозното и да се развие постоянство в четенето и преживяването на литературно произведение.

Учениците трябва да научат да описват и изразяват мнения за прочетеното литературно произведение. Четенето изисква време, постоянство и отдаденост, а отглеждането на тези черти е основата за цялото по-нататъшно учене. Четейки литературни и художествени текстове и говорейки за тях, се изгражда критично мнение, защото учениците трябва да формират преценка за действията и характеристиките на героите, както и за различни събития в текста. Особено важно е литературата интензивно да развие съпричастност у учениците, като помоли читателя да се наслади на ролята на другия и да разбере различните характеристики и действия на персонажите. Преподаването на литература укрепва националната и културна идентичност на учениците, като опознава собствената им литература и култура, както и литературата и културата на други народи.

Разбирайки литературата, ученикът разбира и себе си и овладява света около себе си. Възможно е да се разбере литературата чрез различни теоретични методи, разработени от литературната наука и теорията на литературата от гледна точка на общи схеми и специални процедури за аналитична, синтетична интерпретация на литературата. Дедуктивно и индуктивно, интуитивно и рационално, изследователските и интерактивни литературни методи теоретично насочват вниманието към различни аспекти на литературата: поетична, литературно-историческа, психологическа, онтологична, езикова, рецепционна, културна. Как съществува езикът в литературното произведение, как е организирано едно литературно произведение, как се чете, как се пречупват историята, хуманността и културата в едно литературно произведение, жанрови проблеми, дискурс (...) - това са само част от знанията, които ученикът придобива и дават възможност за създаване на собствена културна идентичност.

2.2.2. Коментари за стандартите в областта на литературата

СТАНДАРТ 1. Общ преглед на стандарта

Този стандарт разграничава степента на познаване на литературни произведения от задължителната училищна програма, тяхното тълкуване, цитиране на автори, преразказ на текста и определяне на темата и героите в текста.

Основно ниво

1БЕ.1.2.1. Умее да чете с разбиране литературен текст и с помощта на преподавателя да отговаря на въпроси, свързани с него. Открива художествените характеристики на различни жанрове – романа за деца, разказ, приказка, вълшебна приказка, стихотворение, басня, гатанка, скоропоговорка.

1БЕ.1.2.1.	Основно ниво
Отбележи буквата пред онези герои, които се явяват във вълшебната приказка. а) принц и принцеса б) космонавт в) фея г) вещица д) шофьор	
Решение	
а), в), г) Автор е *Никола Фурнаджиев* Стихотворението говори за *първия учебен ден.*	

1БЕ.1.2.2. Отговаря на въпроси, свързани със събитията, героите и ситуациите в дадено литературно произведение. Открива темата, последователността на събитията, главните и второстепенните герои. Открива основните елементи на текста – описание, диалог, монолог. Умее да отговори на въпроси, свързани с определено стихотворение.

1БЕ.1.2.2.	Основно ниво
Прочети внимателно стихотворението и отговори на въпросите. СЛЕД ВАКАНЦИЯТА Мина веселото лято. Свърши лятната игра. Есен радостна децата пак в училище събра. Тук сме старите другари, всеки се е променил, всеки бърза да превари и разкаже где е бил. Всичките разправят. Всеки се завръща ободрен и започва леко, леко, пак училищният ден. *Никола Фурнаджиев* Заглавието на стихотворението е: _____ Автор е: _____ Стихотворението говори за: _____	
Решение	
Заглавието на стихотворението е *<u>След ваканцията</u>* Автор е *<u>Никола Фурнаджиев</u>* Стихотворението говори за *<u>първия учебен ден</u>.*	

1БЕ.1.2.3. С помощта на преподавателя може да изрази своите мисли и чувства, предизвикани от прочетен художествен текст. Може да изрази писмено или устно своите преживявания, свързани с определн художествен текст.

1БЕ.1.2.3.	Основно ниво
Прочети внимателно откъса от *„Малката кибритопродавачка“* на Ханс Кристиан Андерсен. ...Във всички прозорци горяха светлини, отвсякъде се носеше мирис на печена гъска – нали беше нощта срещу Нова година. В ъгъла между две къщи, от които едната се издаваше напред, момиченцето седна да си почине, като сви под себе измръзналите си крачета. От това му стана още по студено, но то не смееше да се прибере у дома. Не беше продало нито една кибритена клечка, не беше спечелило нито парица. Баща му щеше да го бие, пък и у тях не беше никак топло. ... Отбележи верния отговор. Каква е приказката *„Малката кибритопродавачка“*? а) смешна б) тъжна в) поучителна г) страшна	
Решение	
б)	

1БЕ.1.2.4. Чете изразително художествени текстове, развива читателските си навици. С помощта на учителя избира книги за четене според личния си интерес.

1БЕ.1.2.4.	Основно ниво
Внимателно прочети текста. Дължината на тялото на дивия заек е до 68 cm, на опашката — до 8 cm. Масата му достига до около 5 kg. Предните му крака са с дължина до 20 cm, а задните достигат до 35 cm и са пригодени за скачане. Козината е от ръждивокафява до сивокафява, на корема е бяла. Заекът е предимно нощно животно, храната му е растителна. Отбележи буквата пред верните твърдения. а) Дължината на опашката на дивия заек достига до 30 cm. б) Масата на дивия заек достига до около 5 kg. в) Дивият заек е месояд. г) Дивият заек е тревопасно животно.	
Решение	
б), г)	

1БЕ.1.2.5. С помощта на преподавателя може да направи преценка на литературен текст и да отдели онези негови части, които са му харесали, да открие положителните житейски ценности и черти на героите в него, да прецени добрите и лошите постъпки на литературните герои.

1БЕ.1.2.5.	Основно ниво

Прочети внимателно откъса от романа „Пипи Дългото Чорапче“ на Астрид Линдгрен

„Де такива училища като в Аржентина! Там трябва да идете! Великденската ваканция започва три дни след Коледната, а лятната — три дни след Великденската. Лятната ваканция свършва на 1 ноември и после наистина следва доста тежко време до Коледната ваканция, която започва на 11 ноември. Но човек се примирява, защото не дават уроци за вкъщи. В Аржентина е строго забранено да се учат уроци.

От това, което научавате от откъса отбележете с В (вярно) или Л (лъжа) следните твърдения:

а) Великденската ваканция започва три дни след Коледната. В Л
б) Коледната ваканция започва на 11 ноември. В Л
в) В Аржентина всеки ден дават уроци за вкъщи. В Л
г) В Аржентина е строго забранено да се учат уроци. В Л

Решение

а) В
б) В
в) Л
г) В

2.2. Област ЛИТЕРАТУРА

1.БЕ.2.2.2. Различава фолклорните жанрове (кратки форми на народното творчество - пословици, гатанки, скоропоговорки)

1БЕ.2.2.2.	Средно ниво

Свържи дадените умотворения с техните названия.

Баба Боса брала боб боса.	гатанка
Без труд, почивката не е сладка.	поговорка
Да би мирно седяло, не би чудо видяло.	скоропоговорка
Шарена тояга през полето бяга. (змия)	пословица

Решение

Баба Боса брала боб боса.	скоропоговорка
Без труд почивката не е сладка.	поговорка
Да би мирно седяло не би чудо видяло	гатанка
Шарена тояга през полето бяга. (змия)	пословица

1.БЕ.2.2.3. Прави разлика между повествование, описание и диалог.

1БЕ.2.2.3.	Средно ниво
Прочети внимателно текста. Пролет в гората Над гората се синее чистото небе. Слънцето весело се усмихва и топли земята. Хубавицата пролет зашета. Тя докосна дърветата и храстите. Те облякоха нови премени: розови, жълти, бели. По зелените горски поляни подадоха главички кокичета, минзухари, теменужки. От юг долетяха прелетните птици. Чува се жуженето на работливите пчелици. Над цветята прелитат пъстроцветни пепруди. Ура, хубавицата пролет е тук! Отбележи вярното твърдение. Дадения текст е: а) повествование б) диалог в) описание	
Решение	
в)	

1.БЕ.2.2.4. Разбира фигуративната употреба на езика в художествения текст.

1БЕ.2.2.4.	Средно ниво
Решение	

1.БЕ.2.2.5. Самостоятелно поставя въпроси след четенето на текста и слуша отговорите на съучениците си. След дадените насоки от преподавателя обяснява своите наблюдения, мисли и чувства, предизвикани от литературното произведение, като свързва съдържанието, темата и мотивите в текста с личния си опит.

1БЕ.2.2.5.	Средно ниво
Решение	

1.БЕ.2.2.6. Свързва героите с мястото и времето на действието, открива характерните особености на героите въз основа на външния им вид, поведението и речта им. Умее да преразкаже съдържанието на прочетеното. Може да изрази графически последователността на събитията в текста с рисунка или серия от рисунки. Открива ритъма, римите, повторенията и строфите в лирическо произведение.

1БЕ.2.2.6.	Средно ниво
Решение	

1БЕ.2.2.7. Умее да направи самостоятелен избор на книги за четене и знае кои от тях са подходящи за възрастта му (сборник от стихотворения, сборник от разкази или народни приказки, роман за деца и юноши). Редовно представя заглавията на избраните книги пред съучениците си и им препоръчва произведенията, които е прочел.

1БЕ.2.2.7.	Средно ниво

Попълни табелката.

автор	произведение	герои
	Ян Бибиян на луната	
Карло Колоди	Пинокио	
		Малкия принц, царя, лисицата, суетния, пияницата, бизнесмена, фенерджията и географа.

Решение

автор	произведение	герои
Елин Пелин	Ян Бибиян на луната	Ян Бибиян, дяволчето Фют, магьсникът Мирилайлай
Карло Колоди	Пинокио	Пинокио, Гепето, Пепе Грило, Фигаро, Клео, синята фея, Дедеон и Гран Тананте, Страмболи, кочияшът, Молец
Антоан дьо Сент Екзюпери	Малкият принц	царя, лисицата, суетния, пияницата, бизнесмена, фенерджията и географа.

3.2. Област ЛИТЕРАТУРА

1.БЕ.3.2.1. Обяснява постъпките на героите и събитията в литературното произведение. Открива преносното значение на даден израз или на част от литературния текст.

1.БЕ.3.2.2. Може да опише поетическите картини и да открие онези места в текста, където се употребява персонификация, дескрипция (описване) или ономатопея.

1БЕ.2.2.6.	Средно ниво

В кое изречение има дескрипция (описване) ? Отбележи буквата пред верния отговор.

а) Зазвънка будилникът. Рипнах от кревата, подготвих се и излетях през глава навън. Едвам стигнах автобуса, който току-що тръгваше от гарата.

б) Вътрешността на автобуса беше нашаран с графити. По пода се разливаше замърсена вода .

в) - Момиче, бутна ме!
- Извинете, не съм нарочно.

Решение

б) Вътрешността на автобуса беше нашаран с графити. По пода се разливаше замърсена вода .

1.БЕ.3.2.3. Може да преразкаже съдържанието на прозаичен текст от перспективата на друг герой, да промени времето и мястото на действието.

1.БЕ.3.2.4. Води разговор със съучениците си за най-важните осбености и залегналите ценности в текста, открива положителните житейски ценности, изразява и обяснява мнението си, като посочва подходящи аргументи.

1БЕ.3.2.4.	Напреднало ниво

Прочетете историите на двете момичета. Коя история цялостно е реална? Отбележете буквата пред нея. Подчертайте нереалните части в историята, която не е цялостно реална.

а)
Един ден си играех с приятелите. Състезавахме се кой ще стигне пръв до стената. Който пристигне първи, е победителят, а който пристигне последен е магарето. Състезанието беше напрегнато и аз бях първа. Паднах наблизо пред целта. Одрасках си коляното и вместо победител бях магаре.

б)
Един ден потокът заплака. Но защо? Защото хората хвърлят боклук в този поток. Изхвърлят химикали, отрови и други неща. Знаете ли кой изхвърля най-много боклук? Децата! Потокът беше писнал от хора, които хвърляха боклук и затова плачеше. С моите приятели почистихме боклука и написахме съобщение: „Забранено е да се хвърля боклук в потока“. Потокът се засмя и беше доволен.

Решение

а) цялостно реална

б) Един ден потокът заплака. Но защо? Защото хората хвърлят боклук в този попток. Изхвърлят химикали, отрови и други неща. Знаете ли кой изхвърля най-много боклук? Децата! Потокът беше писнал от хора, които хвърляха боклук и затова плачеше. С моите приятели почистихме боклука и написахме съобщение: „Забранено е да се хвърля боклук в потока“. Потокът се засмя и беше доволен.

1.БЕ.3.2.5. Чете всеки ден с желание, използва учебните издания на речниците и енциклопедиите. Избира текстове според интереса си от списъка на препоръчаната литература за четене.

1БЕ.3.2.5.	Напреднало ниво
Разгледай кориците на книгите и напиши как се наричат и за какво ни служат. а) Название: _____ За какво ни служи? _____ _____ б) Название: _____ За какво ни служи? _____ _____	
Решение	
а) Название: Български тълковен речник За какво ни служи? Тълковният речник показва значението, употребата и особеностите на думите. Думите са подредени по азбучен ред. б) Название: Правописен речник на българския език За какво ни служи? - Правописният речник съдържа правила за правилно писане и изговаряне на думите в българския език. Думите са подредени по азбучен ред.	

1.3. Област ЕЗИКОВА КУЛТУРА

1.БЕ.1.3.1. Развива основната култура на комуникацията (култура на изразяването, слушането и зачитането на чуждото мнение), окачествява говора на омразата като отрицателно обществено явление. С помощта на преподавателя съдейства в разговора, умее да изслушва събеседника си, да задава въпроси в съответствие с комуникативната ситуация.

1БЕ.1.3.1.	Основно ниво

Изпрати картичка за Коледа. Напиши правилно адреса и внимавай при правописа. Попмогни си със следващия текст:

мили батко на теб и семейството ти пожелавам весела и благословена коледа андрей от софия получател кирил петров улица христо ботев 13 17540 босилеград р сърбия

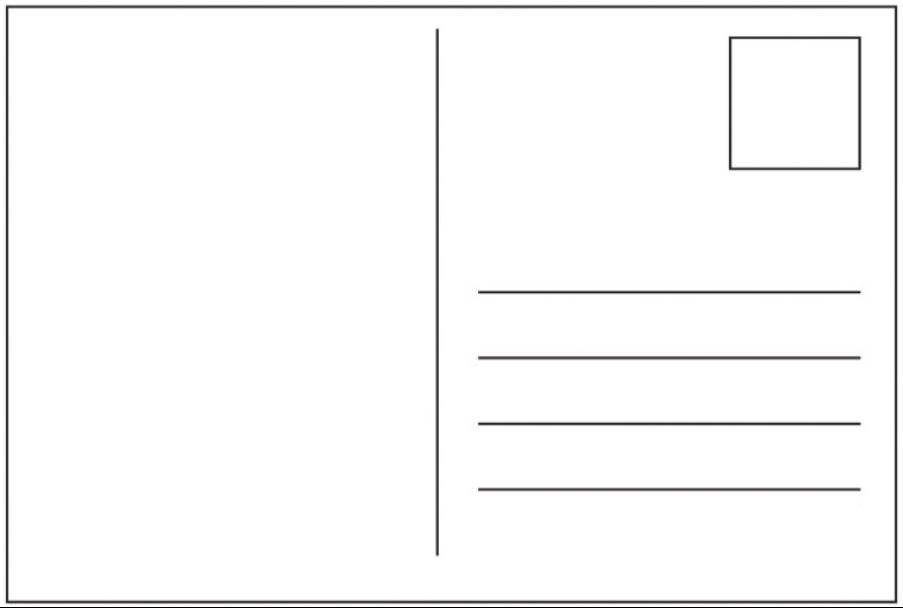

Решение

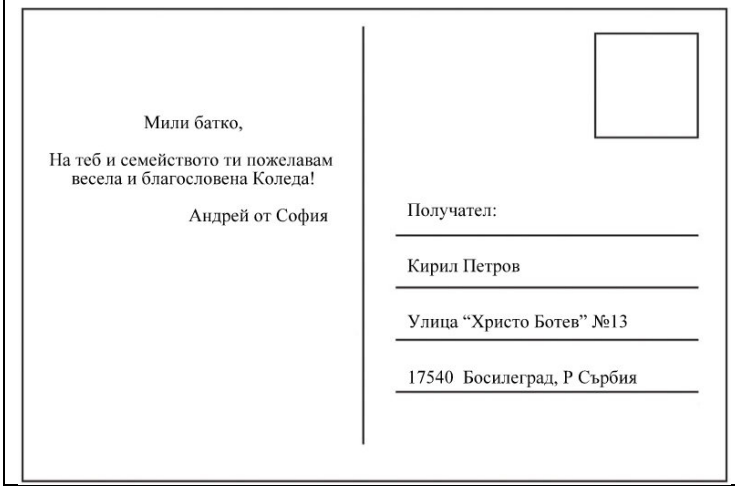

1.БЕ.1.3.2. Слуша с разбиране немного сложни устни текстове, посочва ключовите данни от текста и непознатите думи, отговаря на въпроси по текста с помощта на преподавателя.

1БЕ.1.3.2.	Основно ниво
Прочети внимателно откъса от детския роман *Пипи Дългото Чорапче* и отговори на въпроса. ..... — Защо вървиш заднишком? — Защо вървя заднишком ли? — възкликна Пипи. — Не живеем ли в свободна страна? Човек не може ли да върви както си иска? Освен това ще ти кажа, че в Египет всички си вървят така и никой не го смята за странно. — Че откъде знаеш? — учуди се Томи. — Да не си ходила в Египет? — Как да не съм ходила в Египет! Запиши си някъде, че съм ходила. Обиколила съм цялото земно кълбо и съм виждала много по-особени неща от хора, които вървят заднишком. ..... В коя страна е ходила Пипи Дългото чорапче? а) Германия б) Египет в) Англия	
Решение	
б) Египет	

1.БЕ.1.3.3. Чете кратък текст с разбиране, умее да отдели неговите части, отговаря на въпроси, свързани с него, открива основното му значение.

1БЕ.1.3.3.	Основно ниво
Прочетете внимателно текста и отговорете на въпросите от 1-7. *ДЕЦА НА ВЪЗДУХА* Освен предвестник на пролетта лястовицата е и пойна птица. Наричат лястовиците „деца на въздуха”. Те са изкусни и бързи летци. Лястовиците зимуват в Южното полукълбо. Напролет се завръщат по родните си места в Северното полукълбо, където измътват и отглеждат малките си. Женската снася четири-шест бели яйца, които мъти около две седмици. Родителите хранят излюпените малки в продължение на двайсет дни в гнездото. Отглеждат две-три поколения годишно. Съществуват около осемдесет вида лястовици. В България се срещат градска, селска, брегова, скална и червенокръста лястовица. Колко време лястовиците родители хранят излюпените малки? а) един месец б) 20 дни в) над 2 месеца г) 10 дни	
Решение	
б) 20 дни	

1.БЕ.1.3.4. С помощта на преподавателя ученикът може да състави прости изречения, свързани с личния му опит и мисли. Може да състави кратки писмени текстове с проста структура в съответствие с определена цел, като прилага правописната норма на езика.

1БЕ.1.3.4.	Основно ниво
Напиши правилно с ръкописни букви следните изречения. На края сложи съответен знак. ВНИМАВАЙКОЛА КОГАЩЕДОЙДЕШПРИМЕН ИМАМДОСТАТЪЧНОПАРИ	
Решение	
Внимавай, кола! Кога ще дойдеш при мен? Имам достатъчно пари.	

1.БЕ.1.3.5. С помощта на преподавателя ученикът открива значението на думите, свързва ги в синтагми и изречения и ги употребява в подходяща комуникативна ситуация.

1.БЕ.1.3.6. Прави разлика между видовете медии, избира от тях текстове, използва едукативни дигитални медии, подходящи за възрастта му. Обяснява личното си мнение за избраните от него медийни текстове.

1БЕ.1.3.6.	Основно ниво
Отбележи верния отговор. 1.„Пипи Дългото Чорапче“ е: а) вълшебна приказка б) детски роман в) драматизиран текст 2.Към кой жанр филми принадлежи филма „Пипи Дългото Чорапче“ а) документални филми б) анимирани филми в) игрални филми	
Решение	
1. б) детски роман 2. в) игрални филми	

2.3. Област ЕЗИКОВА КУЛТУРА

1.БЕ.2.3.1. Умее да оформи логически и езиково своето мнение и да го представи пред съучениците си. Използва успешно книжовния български език в общуването. Умее да чете изразително текстове, подходящи за възрастта му.

1БЕ.2.3.1.	Средно ниво
Подреди правилно дадените думи и препиши пословицата. празнува, гладува, който, зиме, лете _____	

Решение
Който лете празнува, зиме гладува.

1.БЕ.2.3.2. Слуша активно различни видове текст, като изразява мнението си за тях и го сравнява с мнението на съучениците си, прави изводи и поуки за текстовете, които слуша. Отделя ключовите думи и основната идея в текста.

1БЕ.2.3.2.	Средно ниво
Прочети текста. Определи три ключови думи и ги запиши на линиите. Вечерта преди Коледа е Бъдни вечер. По традиция цялото семейство се събира около празничната трапеза. На нея има само посни ястия, сушени плодове, орехи... В средата на масата се поставя питка, в която има парà. Трапезата и всички помещения се прикадяват с тамян, за да се изгонят злите сили. В огнището се запалва огън, който трябва да гори през цялата нощ. _____ _____ _____	
Решение	
Ключови думи: Коледа, Бъдни вечер, традиция, питка, трапеза, тамян, зли сили (признава се всеки от тези отговори)	

1.БЕ.2.3.3. Слуша текста с разбиране, отделя главните факти в него и изразява писмено неговото значение, умее да го преразкаже, да обясни непознатите думи въз основа на проведения разговор и контекста на произведението.

1БЕ.2.3.3.	Средно ниво
Решение	

1.БЕ.2.3.4. Пише немного сложни текстове по предварително дадени насоки, съответстващи на целта на изказа и подготовката на получателя на информацията (адресата), упражнява се да пише според дадени правила, пише кратки текстове за някакъв предмет, картина или случка от действителността. Умее да напише текст с предварително дадена композиция.

1БЕ.2.3.4.	Средно ниво
Училищата са места, в които се във всеки момент случва нещо: в час, в почивка, преди и след учебните занятия. Спомни си за една случка от училището и ни я разкажи. За тази задача имаш 90 минути. За това време трябва да се определиш за какво ще пишеш, коя случка ще ни разкажеш. Какво се е случило, къде и кога, кой е участвал? Каква беше твоята роля в случилото се и как се чувстваше? След това трябва да напишеш съчинение (разказ), повторно го прочетеш, провериш има ли грешки, поправиш грешките, които намериш (ако се налага, препиши своето произведение). Не забрави на произведението си да даеш заглавие. Твоето произведение ще бъде оценено въз основа на това: - колко е ясен (разбираем) и смислово свързан текста; - колко убедително е представена случката; - колко почиташ правописните правила. Моля те, пиши четливо! Успех!	
Решение	
Оценява се колко е ясен (разбираем) и смислово свързан текста, колко убедително е представена случката и колко са почитани правописните правила.	

1.БЕ.2.3.5. Проверява езиково написания от него текст и поправя откритите грешки. Умее да пренася правилно думите на нов ред, употребява правилно препинателните знаци (запетая, точка, две точки, точка запетая) и съкращенията на мерните единици.

1БЕ.2.3.5.	Средно ниво
Разгледай внимателно текста. В него са допуснати грешки и пропуснати препинателни знаци. Редактирай го. на пазар едно утро мама ме помоли да отида до пазара на листчето което ми подаде с парите беше написала пъпеш домати лук и круши грабнах колелото и за кратко време се намерих на пазара купих всичко което мама искаше беше много доволна	
Решение	
На пазар Едно утро мама ме помоли да отида на пазара. На листчето, което ми подаде с парите беше написала: пъпеш, домати, лук и круши. Грабнах колелото и за кратко време се намерих на пазара. Купих всичко което мама искаше. Беше много доволна.	

1.БЕ.2.3.6. Прави разлика между различните видове медии и умее да опише съдържанието им, може да разкаже кратък филм, отделя главните и второстепенните герои.

1БЕ.2.3.6.	Средно ниво
Свържи думите от лявата колонка със съответната дума сериали съобщение интернет новини ютюб телевизия имейл	
Решение	
сериали съобщение интернет новини ютюб телевизия имейл	

1.БЕ.2.3.7. Следи културните събития като зрител и участник, разговаря със съучениците си за тях, посочва това, което му харесва или което не одобрява. Умее да изрази преживяванията си писмено или графически (чрез картина или серия от картини).

1БЕ.2.3.7.	Средно ниво
Решение	

3.3. Област ЕЗИКОВА КУЛТУРА

1.БЕ.3.3.1. Прави разлика между различните видове изказване, прави разлика между речта, която използва пред аудитория, и речта във всекидневното си общуване. Може да организира изказването си, като използва следната структура: увод, същинска част и заключение. Използва нови думи в речта си в съответствие с темата на разговора и комуникативната ситуация.

1БЕ.3.3.1.	Напреднало ниво
Внимателно прочети следните изречения, възстанови редоследа им и впиши отговарящо число (1, 2 или 3) пред всяко. ____ - Съжалявам много, но вие сте далтонист и не мога да ви дам свидетелство, защото не различавате цветовете. ____ Докторе, аз съм бояджията, който ти боядиса апартамента, не можеш ли да ме познаеш? ____ Един гражданин отишъл в поликлиниката, за да си извади медицинско свидетелство за шофьор, но след прегледа очния лекар му казал:	
Решение	
__2__ - Съжалявам много, но вие сте далтонист и не мога да ви дам свидетелство, защото не различавате цветовете. __3__ Докторе, аз съм бояджията, който ти боядиса апартамента, не можеш ли да ме познаеш? __1__ Един гражданин отишъл в поликлиниката, за да си извади медицинско свидетелство за шофьор, но след прегледа очния лекар му казал:	

1.БЕ.3.3.2. Слуша активно различните видове текст, отделя необходимите факти и данни, както и важни подробности от текста, преразказва чутия текст, за да го разбере в цялост, изразява становищата си и поставя въпроси във врзка с текста, който е слушал.

1БЕ.3.3.2.	Напреднало ниво
Прочети текста за Слънцето. След това реши задачата. Слънцето Слънцето е най-близката звезда до Земята, на около 150 милиона километра. В сравнение с някои други звезди, тя е доста малка и незначителна. В сравнение с нашата планета то е много голямо. Диаметърът му е около 1 392 000 километра. Това е над 109 пъти повече от диаметъра на Земята. То е 333 000 пъти по-тежко от Земята. Слънцето ни доставя топлината и светлината, необходими за живота. Центърът на Слънцето е изключително горещ. Толкова е горещо, че всеки обект от Земята върху него ще се стопи за миг. Температурата му е 14 000 000 ºC. Температурата на земната повърхност обикновено не надвишава 50 ºC. (От Детската научна енциклопедия) Какво е това описание на Слънцето? Отбележете буквата пред верния отговор. а) истинско	

б) живописно (картинно) 2. Напишете трите подробности, според които сте заключили това. _____ _____ _____
Решение
1.а) 2. -най-близка звезда до Земята -отдалечено около 150 милиона километра -диаметъра му е около 1 392 000 километра.

1.БЕ.3.3.3. Чете текста с различни цели, които са в съответствие с възрастта и езиковата му компетенция, може да промени прочетения литературен текст: да промени края му, да промени поведението на героите, да въведе нови герои и да съдейства лично в развитието на действието.

1БЕ.3.3.3.	Напреднало ниво
Решение	

1.БЕ.3.3.4. Може да напише самостоятелно съчинение по зададена или избрана тема, като избере един от моделите за писане на такъв вид текст, разделя го на части и преценява дали са написани според поставените критерии.
1.БЕ.3.3.5. на съвременния български език, като използва учебни речници и граматически помагала.
1.БЕ.3.3.6. Открива сходствата и разликите между отделните литературни произведения и техните театрални или филмови интерпретации. Редовно чете детски списания и художествена литература.

1БЕ.3.3.6.	Напреднало ниво
Прочети внимателно и свържи думите от лявата колонка с тези от дясната. Сп. „Другарче“ — анимиран филм „Алиса в страната на чудесата“ — списание „Пинк Пантер“ — детски роман	
Решение	
Сп. „Другарче“ — анимиран филм „Алиса в страната на чудесата“ — списание „Пинк Пантер“ — детски роман	

1.БЕ.3.3.7. Представя устно своите наблюдения, мисли и чувства след посещението на някое културно събитие, като подкрепя мнението си с подходящи примери.

3.

Прилагане на образователните стандарти в учебния процес - планиране, преподаване и оценяване на постиженията на учениците

Планирането и прилагането на стандартите за постижения на учениците трябва да бъдат хармонизирани със съдържанието на програмата за преподаване и обучение, както и с учебници, предназначени за изучаване на български език, които се използват от първи до четвърти клас.

Предприети са първите стъпки в това начинание. Разработени са нови програми за преподаване и обучение, които позволяват адекватно планиране и реализиране на резултатите от ученето в определени съдържания (задължителни и избираеми) на годишно и месечно ниво. Осигуряват се нови, модерни учебници за изучаване на българския език и достъп до дигиталните съдържания на платформите за обучение (е-сфера).

В този смисъл е важно да се има предвид следното: при планиране е желателно да се свърже съдържанието на областите Език, Литература и Езикова и медийна култура в предмета, когато е възможно. Така замисленото преподаване допринася за реализирането на принципите на съзнателната дейност на учениците, единството на теорията и практиката и рационализацията и икономичността. В допълнение към принципа на науката и образованието, който показва непрекъснатото функциониране на учебния процес въз основа на професията и моралното развитие на личността на ученика, се подчертават естетическите и етични компоненти на предмета български книжовен език.

За да се постави преподаването като изследователско и творческо, е необходимо да се спази принципът на индивидуализация и диференциация, който поставя всеки отделен ученик и неговите способности на преден план (на едно от прогнозираните нива на постиженията на учениците). Това означава, че един ученик не трябва да показва едни и същи способности, знания и умения и от трите предметни области (език, литература и езикова и медийна култура), но именно чрез взаимното свързване на съдържанията на предмета ученикът ще бъде насърчаван да разбере по-добре и по-продуктивно да запомни наученото цялостно.

Планираните описания на постиженията на учениците могат при планирането да бъдат обвързани в детайли с теми от езика, граматиката и литературата и най-вече с училищното четене (задължително, избираемо, допълнително) и вторичната литература (например детско списание, енциклопедия, ...). В допълнение към насърчаването на развитието на компетентностите на учениците в устно и писмено изразяване, учителят ще има предвид интердисциплинарните компетентности и ще хармонизира планирането на учебното съдържание по български език и литература със съдържанието на други предмети, когато е подходящо.

При планирането един и същ стандарт (или част от него) ще се активира няколко пъти през учебната година, всеки път с различна методическа единица. Подобно поведение гарантира, че се достигат все повече и повече нива на индивидуалните постижения на учениците, а те се разглеждат постоянно от нови перспективи, идентифицират се, разширяват се и се систематизират в ускорен курс.

По време на изпълнението на учебния процес чрез постигане на крайни резултати[4] учениците придобиват компетенции[5], които водят до реализация на стандартите[6].

---

[4] Краен резултат - очакваният резултат от учебния процес, ясно и точно изложение на това, което ученикът трябва да знае, прави, оценява се в края на учебния процес.

Резултатите от обучението представляват операционализиране на компетентностите чрез видими и измерими дейности и трябва да бъдат придружени от подходящи критерии за оценка, според които може да се определи дали те са постигнати и до каква степен.

Препоръчва се подход към преподаването, което означава, че планирането започва с ясна картина на това, което ученикът ще може да направи след реализацията на определена тема / методическа единица /, предвидени от програмата за обучение и учене, след това подбор на методи за преподаване и учене, реализиране на планираното и накрая подходът за проверка на наученото, за да се определи дали ученето е довело до желаните промени в знанията, уменията и навиците.

Преподаването трябва да бъде процес, в който са активни както учениците, така и учителите. Най-често тази дейност се проявява под формата на съвместна работа, която може да продължи един урок, един ден, една седмица или цялата учебна година. Ученето и преподаването е изключително сложен процес, който изисква задълбочено планиране, подготовка и разнообразни дейности по всички предмети. И учениците, и учителите се подготвят за учебните дейности. По време на съвместна работа всеки субект има определени задачи, а направеното / наученото / създаденото подлежи на оценка. Препоръчително е учителите и учениците да оценяват съвместно успеха и качеството на съвместната работа. Тези оценки се използват за регулиране на процеса и обучението, т.е. за търсене на оптимални решения, с които всеки субект ще постигне задоволителни резултати, т.е. ще достигне оптималното ниво на самореализация (самоактуализация).

Оценяването на работата също включва проверка на постигането на крайните резултати. Има много начини за проверка. В допълнение към традиционните методи за оценка (устен изпит, писмени задачи, тестове), следва да се използват следните методи за оценка, като: оценка на работата по проекти, оценка на приноса на учениците по време на групова работа, ученическа документация, оценка на ученически писмени работи или творчески задачи на зададена тема, оценка на специфични комуникационни или работни умения, оценка на изразени нагласи и др. Важно е да се гарантира, че избраните методи за оценка на знанията оценяват по подходящ начин постигането на резултатите от обучението. Критериите за оценка определят вида на резултатите от обучението и нивото на тяхното постигане за всяка отделна оценка.

Таксономията на Блум може да помогне при избора как да се провери наученото и да се формулират критерии за оценка, както и при определянето на резултатите от обучението, но е необходимо да се направи справка с настоящата Наредба за оценяване на учениците в началния курс.

---

[5] Компетентност - дава възможност на индивида активно да прилага наученото, да действа в нови неизвестни ситуации, т.е. да решава проблеми.

[6] Стандарти - стандартизирани знания, умения и компетенции, които учениците трябва да развият в началния курс.

ЛИТЕРАТУРА

1. Петрова, Стефка, 2015. *Българска граматика – основни правила,* Скай принт, София
2. Българска академия на науките, 2017. *Граматика на съвременния български книжовен език,* Олх.бг, София
3. Буров, Стоян, Пехливанова, Пенка, 2016. *Български тълковен речник,* Слово, Велико Търново
4. Банова, Мария, Димова, Стамена, 2017. *Фразеологичен речник на българския език,* Хеликон, София
5. Първев, Христо, Пашов, Петър, 2009. *Правоговорен и правописен речник на българския език,* Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, София
6. Танкова, Румяна, и др. 2016. *Български език за 3.клас,* Просвета , София
7. Танкова, Румяна, и др. 2016. *Български език за 4.клас,* Просвета , София
8. Здравкова, Стойка, 2011. *Методика на обучението по български език в началното училище,* Университетско издателство „Константин Преславски“, Варна